

2.6.1 תפקידם של שירותי הרווחה לילדים ונוער להגנה בפני פגיעה בשלום הילד

המדינה מחויבת להגן על ילדים ובני נוער מפני פגיעה בשלומם (סעיף 6 פסקה 2 משפט 2 לחוק היסודי; סעיף 1666 בקודקס האזרחי הגרמני; סעיף 1 פסקה 3 וסעיף 8 בספר החוקים הסוציאלי השמיני).

המונח פגיעה בשלום הילד מתייחס ל"סכנה קיימת בסדר גודל כזה שאם לא תטופל, יש סיכוי גבוה שתגרום נזק ניכר להתפתחות הילד" (בית המשפט הפדרלי העליון, 1956).

כל הפעילויות של שירותי הרווחה לילדים ונוער חייבות להיות מכוונות למניעת היווצרותם של סיכונים כאלה (פרשנות רחבה של הגנת הילד) או למנוע אותם מבעוד מועד (פרשנות מצומצמת של הגנת הילד).

יש להציע להורים וילדים סיוע מתאים למניעת סיכונים.

במידה והורים מסרבים לקבלת הסיוע כאמור, על לשכת הרווחה לנוער להתערב על מנת להגן על הילדים ובני הנוער (לקיחה למשמורת/פנייה לבית המשפט לענייני משפחה לצורך התערבות בזכויות המשמורת ההורית).

2.6.1 תפקידם של שירותי הרווחה לילדים ונוער להגנה בפני פגיעה בשלום הילד

מלבד מתן יעוץ, קידום, תמיכה וסיוע, שירותי הרווחה לילדים ונוער אחראים גם על הגנה על ילדים מפני סכנה לשלומם (סעיף 1 פסקה 3 וסעיף 8 בספר החוקים הסוציאלי השמיני). בבסיס חובה זו להגנה עומדת פרשנות מצומצמת של הגנת הילד כאמצעי למנוע פגיעה בהתפתחות. הפסיקה בתחום מפרשת את הפגיעה בתור "סכנה קיימת בסדר גודל כזה שאם לא תטופל, יש סיכוי גבוה שתגרום נזק ניכר להתפתחות הילד" (בית המשפט הפדרלי העליון, 1956). סעיף 1666 פסקה 1 סעיף קטן 1 בקודקס האזרחי הגרמני מגדיר סיכון לשלום הילד בתור מבט שבו אם הילד ימשיך להיחשף לסכנה שזוהתה, מוצדק להניח כי רווחתו הנוכחית, השלכת או הנפשות ייפגעו מפני משמעותית בסבירות גבוהה.

ספר החוקים הסוציאלי השמיני מכיל מספר רב של אזכורים לחובת ההגנה על הילד. ההוראות העיקריות בהקשר זה הן:

סעיף 8 - חובת ההגנה מפני סיכון לשלום הילד.
סעיף 42 - לקיחת המשמורת על ילדים ובני נוער.
סעיף 8ב - יעוץ ותמיכת מומחים להגנה על ילדים ובני נוער.
סעיף 45 - רישיון להפעלת מסגרות חינוכיות.

מספר רב של הוראות אחרות (כמו סעיפים 37-44 בחוק; שמירה על זכויותיהם של ילדים ובני נוער בטיפול במשפחה; סעיף 38: חוקיות מתן שירותי סיוע מחוץ למדינה וכו') מתייחסות באופן ספציפי לחובת ההגנה. חמשת סעיפי החוק לשינוי פעולה ומידע בענייני הגנת הילד (KKG) מכילים אף הם הוראות חשובות בנושא הגנת הילד (בפרט סעיף 4 בחוק, המגדיר את תפקידם של אנשי מקצוע מחוץ לתחום של שירותי הרווחה להגנה על הילד באופן דומה לסעיף 8 בספר החוקים הסוציאלי השמיני). הנורמות הללו מהוות בסיס לקביעת נהלים פרוצדורליים, חלוקת אחריות והגדרת זכויות.

סעיף 8א בספר החוקים הסוציאלי השמיני קובע כיצד על לשכת רווחת הנוער להגיב אם קיימת "אידיקיה משמעותית" לסכנה לשלום הילד. לאחר מכן, עליה להעריך את מידת הסיכון בשינוי כמה אנשי מקצוע. במידת האפשר גם בהשתתפות הילדים/בני הנוער וההורים או האפוטרופוסים שלהם. כמו כן, מטיל על לשכת הרווחה להתרשם במישרין מהסביבה בה גדלים הילדים/בני הנוער, ובמידת האפשר לערב את מי שהודיע מלכתחילה על הסיכון. אם מתקבל החוסר יש כי צורך במתן סיוע כדי למנוע פגיעה בשלום הילד, על הלשכה להציע עזרה במקרים מעין אלה.

כמו כן, עליה לתחום על הסכמים עם כל הגופים המנהלים מוסדות המציעים שירותים לילדים ובני נוער על מנת להבטיח שגם הם יבצעו מערכת הסיכון לשלום הילדים או בני הנוער אם תהיה להם אידיקיה משמעותית לסיכון מעין זה. יש לערב איש מקצוע מנוסה ואת הצעיר הנוגע בדבר בתהליך, בתנאי שהדבר אינו חושף אותו לסיכון גבוה יותר. בהסכמים יש לפרט את המיומנויות הנדרשות מאנשי המקצוע המנסים הנותנים יעוץ; בפרט, עליהם להיות בעלי ידע בכל הנוגע לצרכים המיוחדים להגנה על שלומם של ילדים ובני נוער עם מוגבלויות. במידת הצורך, יש לעשות מאמצים להפחית את שירותי הסיוע. לאחר שאנשי המקצוע מוצא את כל האפשרויות היעילות בפניהם למתן סיוע והגנה, הם מחויבים לידע את לשכת הרווחה לנוער על הסיכון (סעיף 8א פסקה 4 בחוק).

אם קיימת סכנה ודאית ונדרשת פעולה מיידי, לשכת הרווחה לנוער רשאית ומחויבת לקחת את הילדים/בני הנוער למשמורת (סעיף 42 פסקה 2) (ראו שקופית 2.6.2). במידה וההורים מתנגדים למשמורת, בית המשפט לענייני משפחה ירכיב לגבי המשמורת.

במידה ונראה כי מן ההכרח לערב את בית המשפט לענייני משפחה, יש לפנות רשמית לבית המשפט (סעיף 8א פסקה 2). ככלל, התערבויות במשמורת הורית נתונות תמיד בסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה (פרט למקרים בהם ילדים ובני נוער נלקחים למשמורת עקב סכנה מיידי) (סעיף 1666 בקודקס האזרחי הגרמני) (ראו שקף 2.6.3). במידה ויהיה צורך להתערב בזכויות המשמורת ההורית, ימנה בית המשפט אפוטרופוס בד"ן או ניגז מתאים שייצג את האינטרסים המשפטיים של הקטנים (ראו שקופית 2.6.5).
אנשים "הנמצאים בקשר עם ילדים או בני נוער מבחינה מקצועית" (דהיינו, מלבד אנשי המקצוע משירותי הרווחה לילדים ונוער, גם עובדי משק בית, מורים, אחיות לילדים, רופאים וכו') זכאים לקבל יעוץ בתחום הגנת הילד על ידי איש מקצוע מומחה מלשכת הרווחה לנוער, במקרים בהם חוששים שקיימת סכנה לשלום הילד (סעיף 8א פסקה 1 בספר החוקים הסוציאלי השמיני).

גופים המפעילים מוסדות זכאים לקבל יעוץ מלשכת הרווחה לנוער בפרטיות מתווים להגנה, השתתפות וניהול נתונות, אשר עריכתם מהווה תנאי מוקדם לקבלת רישיון להפעלת המוסד (סעיף 45 בספר החוקים הסוציאלי השמיני).

החוק לשינוי פעולה ומידע בענייני הגנת הילד (KKG) הוא חוק עצמאי המכיל הוראות חשובות בנושא הגנת הילד, במיוחד בתחומים הנושקים לתחומים אחרים, ונועד לספק "תנאי מסגרת לתישיות חובה להגנה על ילדים" (סעיף 3 בחוק). כמו כן, הוא מסדיר את "העברת מידע על סיכון לשלום הילד על ידי מוסד החייב בשמירת סודיות (סעיף 4 בחוק). ההיגיון מאחורי ההוראות זהה ביסודו להוראות של סעיף 8א בספר החוקים הסוציאלי השמיני, החלות על אנשי מקצוע מתחום רווחת הילדים והנוער:
במידת האפשר, לערב את הגופים דובר בהערכת הסיכון ולהציע להם עזרה.
לקבל יעוץ מאיש מקצוע מנוסה.
אם הסיכון נמשך, לידע את לשכת הרווחה לנוער. הצוות הרפואי מחויב לעשות זאת מכוון התייבות קבועה (סעיף 4 פסקה 3 ב-KKG).

במידה ובעקבות הליכים פליליים תהיה אידיקיה משמעותית לסיכון לשלום הילד, על רשויות אכיפת החוק או בית המשפט לידע את לשכת הרווחה לנוער ללא דחייו (סעיף 5 ב-KKG).

לקריאה נוספת